

uvurderlig kilde til belysning af næsten alle sider af den tids historie, måske ikke mindst socialhistorien og kulturhistorien. Gennem de to registre kan man år for år følge personer, lokaliteter og emner i et omfattende stof, der hidtil har været udnyttet alt for lidt. Man må meget håbe, der vil være mulighed for, at udgivelsesarbejdet kan fortsætte, i hvert fald til 1648 og helst helt til enevældens indførelse i 1660. Man vil da have hele dette stof for en naturligt afgrænset periode, og 83 års udgiverarbejde vil ikke komme til at stå som en torso.

Ole Degn

Ebbe Gert Rasmussen: Bornholm 1658. Begivenhederne under Sveriges besiddelse af øen. (Udgivet af Bornholms historiske Samfund, 1967). 182 s.

Bornholm har en særlig stilling i kongeriget Danmark som den landsdel, der selv har sikret sit tilhørsforhold til riget. De begivenheder, der gik forud, den svenske besiddelse i året 1658, har adjunkt, cand. mag. Ebbe Gert Rasmussen detaljeret skildret i en bog, der oprindeligt var udformet som specialeopgave til sproglig-historisk skoleembedseksamen ved Københavns Universitet, men senere er omarbejdet og udvidet. Bogen er i øvrigt identisk med Bornholmske Samlinger, 2. rk. 3.

I indledningen skildres forholdet mellem Danmark og Sverige op til 1660, og der redegøres for kildematerialet og den foreliggende litteratur. Derefter følger afhandlingens to hovedafsnit, indgående analyser af det svenske styre, dets etablering og baggrund, og af den bornholmske opstand i december 1658. I to afsluttende af-

snit bringes en sammenfatning og en vurdering af den bornholmske opstands betydning.

I tilslutning til fremstillingen er det planlagt at udgive et tekstbind, der skal indeholde det vigtigste, fortrinsvis svenske kildemateriale til belysning af begivenhederne. Læserne af første bind vil føle sig hjemme i dette tekstbind. Fremstillingen belastes af, at forfatteren skriver et noget gammeldags og kancellipræget sprog.

Ole Degn

Finn Gad: Grønlands historie, II, 1700-1782, 1. og 2. halvbind. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1969). 760 s.

I andet bind af sin store Grønlandshistorie skildrer lektor, cand. mag. Finn Gad forhold og begivenheder i perioden 1700-82. Dette tidsrum begynder med Hans Egedes missionsplaner og missionsvirksomhed i århundredets første årtier og slutter med handelsprojekter og handelsvirksomhed omkring 1780. Allerede omkring 1700 var handelen vel med i billedet, men væsentligst som et middel til missionens fremme, og først efterhånden blev den et mål i sig selv. Omkring de to poler, missionen og handelen, drejer skildringen sig. Andet bind får derved et helt andet præg end første.

Finn Gad har som grundlag for fremstillingen i dette bind haft et meget betydeligt trykt og især utrykt kildemateriale, der ikke tidligere har været benyttet. Dette har præget bindet, der er vokset helt ud over den lagte ramme; det er blevet på 760 sider, hvoraf godt 100 sider er udførlige noter og henvisninger, og det har måttet deles i to halvbind.

Endda er det hovedsagelig udviklingen i Vestgrønland fra Kap Farvel til Upernavik, der er beskrevet; forholdene i Østgrønland og Kap York-egnen træder kun glimtvis frem.

Når skildringen er blevet så omfattende, skyldes det for en stor del, at materialet ikke tidligere har været benyttet. Finn Gad har derfor ment det nødvendigt at gå i detaljer vedrørende adskillige problemer og spørgsmål, der ellers kunne have været behandlet i en række mindre studier. Som den første større Grønlands-historie er bogen derved blevet så meget mere værdifuld. Det er dog et spørgsmål, om den ikke ville have vundet i læselighed, om skildringen havde været strammet en del. Tilfældigheder og det offentlige træghed er væsentlige elementer i denne periodes Grønlands-historie, og de lange udredninger af den danske regerings bestræbelser for under uhyre vanskelige forhold at fremme mission og handel er ikke altid lige spændende. Så er der langt mere liv i afsnittene om grønlandske befolknings- og kulturforhold, om kulturpåvirkningen og den grønlandske befolknings reaktioner. Som grundlag for forståelsen er det udenrigs- og statspolitiske problemkompleks dog også af betydning, og med skildringen af disse forhold kaster Grønlands-historien tillige lys over væsentlige sider af regering og administration under enevælden.

En række kortskitser, det omfattende noteapparat og meget udførlige personnavne- og sagregistre gør det let at arbejde med bogen, der ligesom første bind er smukt illustreret, om end illustrationsmaterialet, især for tiden efter 1750, for en stor del svigter.

Ole Degn

Bo Bramsen: Ferdinand og Caroline. (Gad 1968). 206 s.

Samme 2. udv. udg. (Politikens Forlag, 1969). 336 s.

Gads Forlag udgav til nytåret 1968/69 en bog om prins Ferdinand og prinsesse Caroline, forfattet af forlagsdirektør Bo Bramsen. Den foreligger nu i udvidet udgave som første bind i et nyt historisk bibliotek, som Politikens Forlag vil udgive; det skal fortrinsvis rumme bøger om personer i 2.-3. parket.

Det er en god optakt, den nye skriftrække får. I og for sig bygger bogen ikke på indgående kildestudier, men på den foreliggende litteratur. Det er imidlertid imponerende, hvad dette har kunnet give. Meget vil mange læsere måske kende; men der er næppe nogen, der tidligere af de spredte oplysninger har kunnet skabe sig blot nogenlunde det helhedsbillede, her gives. I den udvidede udgave er der taget en hel del med, som nok ligger i yderkanten af emnet; men det belyser dog godt det miljø, hovedpersonerne udgik fra. Selv om historikeren af faget undertiden må føle kilderne noget overfortolkede, står der det tilbage, at både han og den i øvrigt historisk interesserede både vil blive fængslet og belært af den oplag: skrevne bog, der tillige er fortræffeligt og ofte overraskende illustreret.

Vagn Dybdahl

Arne Hoff og Anton Hvidt: Den danske reserveofficer 1842-1967. (Reserveofficersforeningen i Danmark, 1967). 160 s.

Det er fortrinsvis det ydre og det formelle, der er emnet i bogen. Der siges noget om de forskellige bestemmelser for reserveofficerer, lidt om